

međuljudsku suradnju, a obuhvaća verbalno i neverbalno komuniciranje, poštovanje tuđeg mišljenja i integriteta, poštovanje običaja društva/sredine u kojoj se posluje i živi i stvaranje vlastitih vrijednosti grupe, što će pridonositi poticajnom radnom ozračju (primjerice, uvođenje malih „rituala“ za proslavu rođendana ili obilježavanje postignuća projektnog tima).

(I) Ideja - Projektni menadžer mora imati ideju u svakom trenutku kada se pokaže potreba za rješavanjem nekog nastalog problema. Pri tome je potrebno da za takvu ideju pridobije i članove projektnog tima, tj. da je na pravi način zna protumačiti i elaborirati, zainteresirati suradnike da sudjeluju u traženju rješenja/ideja i njihovoj razradi. Već smo spomenuli da se voditelj projektnog tima svakodnevno mora prilagođavati promjenama, tj. novonastalim poslovnim uvjetima, a u tom smislu važno je da je inventivan, tj. da ima ideja, ali isto tako, da je sposoban tu ideju realizirati, uz pomoć svojih suradnika (da je inovativan).

(H) Hrabar - Zašto bi projektni menadžer morao biti hrabar? Ako se pri planiranju projekta previše fokusira na rizike i probleme koji se mogu dogoditi, tada je moguće da se zbog mogućeg neuspjeha projekt nikada neće započeti. Hrabrost je i odvažnost, tj. mora biti svjestan mogućih rizika, no ako doista vjeruje u svoje snage i »vidi rezultat« projekta, tada treba još samo malo hrabrosti da sve pokrene prema naprijed.

(O) Odan - Projektni menadžer mora biti odan svojim idejama, projektu, svojim suradnicima i dionicima, a to je povezano i s njegovim integritetom, moralom i etičnošću.

(R) Racionalan - Projektni menadžer mora biti racionalan i dodijeljene resurse koristiti na najbolji mogući način. Mora biti dobro organiziran, a ljudske, materijalne, vremenske i financijske čimbenike treba koristiti optimalno. Uz sva ograničenja koja ima, mora ostvariti postavljene ciljeve.

(A) Avanturističkog duha - Svaki je projekt avantura, kreće se u nešto novo i relativno nepoznato, a osoba koja ga vodi mora imati i avanturističkog duha. To znači da mora biti znatiželjna, voljeti istraživati i otkrivati nepoznato. Na početku projekta teško je doista točno procijeniti kakav će biti kraj, iako uvijek očekujemo najbolje. Svaki projekt je putovanje na određeno mjesto gdje još nismo bili. Bez obzira na iskustvo koje projektni menadžer ima u vođenju stručnih projekata, svaki je projekt specifičan, s određenom dozom neizvjesnosti. Dakle, novi projekt je i novo iskustvo pa i svi članovi projektnog tima moraju imati bar malo avanturističkog duha.

7. UMJESTO ZAKLJUČKA

Biti menadžer, voditi organizaciju i njezine zaposlenike vrlo je težak i zahtjevan posao. Kad sagledamo sve elemente uspješnog voditelja projektnog tima, zaključujemo da takvih ljudi ima malo ili ih uopće nema. Međutim, uvijek treba stremiti višem, boljem, bržem, kvalitetnijem tako da su u akronimu nabrojene sve vještine i vrline uspješnog voditelja na bilo kojoj razini. Agenda 2020 govori o tome da se razvoj Europske unije treba temeljiti na novim i pametnim tehnologijama. **Upravljanje ljudskim potencijalima i procesima zahtijeva fleksibilne osobe, koje su voljne stalno se usavršavati u svakom pogledu, tako da se može očekivati da će u skorije vrijeme u našem okruženju biti više voditelja i članova projektnih timova koji će imati sve karakteristike akronima Terpsihora. bilne osobe, koje su voljne stalno se usavršavati u svakom pogledu, tako da se može očekivati da će u skorije vrijeme u našem okruženju biti više voditelja i članova projektnih timova koji će imati sve karakteristike akronima Terpsihora.**

Struktura, projekcija i demografska obnova stanovništva

Demografska obnova stanovništva u Republici Hrvatskoj u bližjoj i daljoj budućnosti u ovisnosti je o postojećoj strukturi stanovništva, migracijskim kretanjima u sadašnjosti kao i mogućim scenarijima kretanja stanovništva u budućnosti. Demografske promjene značajno utječu na razvoj društva i formiranje sustava država kakav trenutno postoji. Njihov utjecaj na razvoj i održivost društvenih sustava u budućnosti će ostati značajan. Osvještavanje demografskih promjena koje predstoje prvi je korak uspješne prilagodbe. Autor na primjerima daje rezultate projekcija, uz provjeru osjetljivosti na promjene u migracijama i fertilitetu, koje utječu na demografsku obnovu stanovništva Republike Hrvatske u budućim razdobljima.

DUŠAN MUNĐAR, univ. spec. oec., univ. spec. oec. actuar. math.

1. UVOD

Demografske promjene utječu na razvoj i održivost društva kroz sustave koji pomažu njegovo funkcioniranje. Promjene u strukturi stanovništva imaju utjecaj, primjerice, na obrazovni i mirovinski sustav. Uvid u kretanje veličina osnovnoškolske i srednjoškolske populacije može se koristiti za definiranje obrazovnih strategija. Slično, procjena povećanja udjela starije populacije može biti korištena za uspostavljanje stabilnih javnih financija. Možemo očekivati da će demografski trendovi stanovništva Republike Hrvatske utjecati na promjene u budućim razdobljima.

2. TEMELJNI DEMOGRAFSKI POKAZATELJI

Popis stanovništva zemlje provodi se, u pravilu, svakih deset godina. Posljednji popis stanovništva Republike Hrvatske bio je 2011. godine. Ukupan broj stanovnika možemo predstaviti kao funkciju $P(t)$, iskazan u ovisnosti o godini t . Na broj stanovnika ponajprije utječu natalitet $N(t)$, mortalitet $M(t)$, imigracija $I(t)$ i emigracija $E(t)$. Za opis strukture stanovništva obično se koriste pokazatelji koje možemo iskazati u formi funkcija.

Pokazatelj opće stope mortaliteta u nekoj godini dobije se kao omjer broja umrlih tijekom godine i broja stanovnika iskazan u promilima (na 1.000 stanovnika), dakle formulom

$$m(t) = 1000 M(t) / P(t)$$

Pokazatelj specifične stope mortaliteta prema dobi u godini pokazuje broj umrlih osoba starosti x godina u odnosu na broj stanovnika starih x godina iskazane u promilima.

$$m_x(t) = 1000 M_x(t) / P_x(t)$$

Vezano uz starenje stanovništva računaju se i drugi pokazatelji, kao što su koeficijenti starosti X_{60+} i X_{65+} , indeksi starosti/starenja. Iz ekonomske perspektive zanimljivo je proučavati i stope ekonomske aktivnosti za cjelokupno stanovništvo, po spolu i po dobi.

3. POPIS STANOVNIŠTVA I STOPE FERTILITETA

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, u Republici Hrvatskoj te je godine živjelo 4.284.889 stanovnika. Dobna struktura dostupna je u publikaciji Državnog zavoda za statistiku [2]. Sažeti oblik za neke dobi prikazan je u Tablici 1. Posebno je izdvojena dob 0, koja predstavlja broj živorođenih osoba. Dobna struktura iz popisa stanovništva je baza za izradu projekcije strukture i veličine populacije Republike Hrvatske za sljedeće godine.

Dob	Ukupno	Muškarci	Žene	Dob	Ukupno	Muškarci	Žene
0	42.377	21.857	20.520	15-19	244.177	124.918	119.259
1-4	170.332	87.394	82.938	20-64	2.629.651	1.310.484	1.319.167
5-9	204.317	104.841	99.476	65+	758.633	296.208	462.425
10-14	235.402	120.633	114.769	Ukupno	4.284.889	2.066.335	2.218.554

Tablica 1. Stanovništvo Republike Hrvatske prema dobnoj strukturi 2011. godine (izvor: DZS)

Prema podacima Ujedinjenih naroda (UN), totalna stopa fertiliteta u Republici Hrvatskoj 2010. godine bila je 1,47. Specifične stope fertiliteta po godinama starosti žena prikazane su u Tablici 2. Specifične stope fertiliteta koristit ćemo za procjenu broja živorođenih osoba u nadolazećim godinama.

dob	fertilitet	dob	fertilitet
15-19	12	35-39	36
20-24	55	40-44	6
25-29	100	45-49	0
30-34	85		
TFR			1,47

Tablica 2. Totalna stopa fertiliteta i specifične stope fertiliteta u Republici Hrvatskoj (izvor: UN)

4. MODELIRANJE STARENJA STANOVNIŠTVA

Državni zavod za statistiku izdaje publikaciju pod nazivom Tablice mortaliteta [4]. U njoj se procjenjuje dinamika starenja populacije. Dinamika se prikazuje tablično, prikazom broja osoba koje će doživjeti dob x od ukupne početne populacije od 100.000 živorođenih osoba u jednoj godini. Za potrebe ovog članka dinamiku stanovništva prikazujemo u petogodišnjim skupinama (osim za dob 0 i osobe starije od 95 godina). Tablica 3 prikazuje dinamiku stanovništva prema starosti, dobivenu na temelju Tablica mortaliteta DZS-a, za neke dobne skupine. M_x predstavlja veličinu muške populacije dobi x na početku godine, M_{xd} broj osoba unutar te populacije koji ne doživi početak sljedeće godine, M_{x+} broj osoba te populacije koje dožive početak sljedeće godine i u novoj godini članovi su starije dobne skupine, a M_{x-} je broj osoba početne starosne skupine M_x koje dožive početak sljedeće godine, a još uvijek budu članovi svoje početne starosne skupine. Slično vrijedi za žensku populaciju dobi x , F_x .

x	MUŠKARCI					ŽENE		
	M_x	M_{xd}	M_{x+}	M_{x-}	F_x	F_{xd}	F_{x+}	F_{x-}
0	100.000	291	99.709	0	100.000	227	99.773	0
1-4	398.693	77	99.632	298.984	398.946	84	99.632	299.230
5-9	498.092	42	99.590	398.460	498.327	49	99.590	398.688
...	...	...	...	...	...	...	...	...
90-94	26.481	6.297	2.013	18.171	59.070	12.934	2.013	44.123
95+	5.897	2.010	0	3.887	15.312	4.919	0	10.393

Tablica 3. Dinamika stanovništva prema starosti (Obrada autora premapodacima iz Tablica mortaliteta DZS-a [4])

Primjerice, ako bi svake godine bilo 100.000 živorođenih osoba, i smrtnost/vjerojatnost doživljenja po dobi u sljedećim godinama ostala nepromijenjena, u proizvoljnoj godini bilo bi 398.693 osoba starosti od 1 do 4 godine. Protekom jedne godine dio dobne skupine prijeđe u skupinu veće starosti, dio ostane u istoj dobnoj skupini, a dio ne doživi istek te godine. Posebno, osobe koje su starosti 4 godine na početku godine, po isteku godine, ako dožive, prijeđu u skupinu starosti od 5 do 9 godina. Osobe koje su na početku godine bile starosti godinu dana i doživjele kraj godine, postale su po isteku godine godinu dana starije, ali još uvijek ostaju dio skupine starosti od 1 do 4 godine.

Prikazani podatci koriste se za procjenu vjerojatnosti prijelaza populacije iz određene dobne skupine populacije u skupinu veće starosti, vjerojatnosti ostanaka u istoj skupini i vjerojatnosti izlaska iz populacije. Za svaki redak iz Tablice 3 računa se redak s vrijednostima:

Vjerojatnosti nedoživljenja sljedeće godine za muško stanovništvo računaju se formulom $q_x(m)=M_{xd}/M_x$ i slično za žensko stanovništvo formulom $q_x(f)=F_{xd}/F_x$.

Vjerojatnosti prijelaza u skupinu veće starosti računaju se formulama $p_{x+}(m)=M_{x+}/M_x$ i $p_{x+}(f)=F_{x+}/F_x$.

Vjerojatnosti ostanaka u istoj dobnoj skupini za muško i žensko stanovništvo računaju se formulama $p_x(m)=M_{x-}/M_x$ i $p_x(f)=F_{x-}/F_x$.

x	MUŠKARCI			ŽENE		
	q_x	p_{x+}	p_x	q_x	p_{x+}	p_x
0	0,00291	0,99709	0,00000	0,00227	0,99773	0,00000
1-4	0,00019	0,24990	0,74991	0,00021	0,24974	0,75005
5-9	0,00008	0,19994	0,79997	0,00010	0,19985	0,80005
...	...	...	...	...	...	...
90-94	0,23779	0,07602	0,68619	0,21896	0,03408	0,74696
95+	0,34085	0,00000	0,65915	0,32125	0,00000	0,67875

Tablica 4. Vjerojatnosti izlaska iz populacije, ostanaka u istoj skupini ili prijelaza u drugu dobnu skupinu (izračun autora prema dinamici stanovništva prema starosti iz Tablice 3)

Koristeći vjerojatnosti koje smo dobili, možemo procijeniti veličinu populacije pojedine dobne skupine u sljedećoj godini. Primjerice, kako je broj novorođenih muških osoba 2011. godine bio 21.857, a broj osoba muškog spola starosti od 1 do 4 godine te iste godine bio 87.394, sljedeće, 2012. godine očekivana veličina muške populacije starosti od 1 do 4 godine je 81.331 osoba, što smo dobili sljedećom jednadžbom

$21.857 \cdot 0,99709 + 87.394 \cdot 0,74991 = 87.331,03$

Broj živorođenih osoba u nekoj godini procjenjuje se korištenjem stopa fertiliteta po godinama i broja osoba ženskog spola pojedine dobne skupine u skladu s Tablicom 2. Tako, primjerice, za 2012.

godinu procjena iznosi 40.868 osoba, a dobije se formulom:
 $N(2012)=(119.259 \cdot 12 + 128.203 \cdot 55 + 141.650 \cdot 100 + 144.621 \cdot 85 + 140.770 \cdot 36 + 143.330 \cdot 6)/1000 = 40.867,76$

Budući da je za projekcije bitno imati podjelu stanovništva na muško i žensko, broj živorođenih osoba dijeli se u omjeru 1,06:1,00 na muško i žensko stanovništvo. Razlog nejednake podjele je empirijska evidencija češćeg rađanja muške djece. Broj muških živorođenih osoba za 2012. godinu tako iznosi 21.029, a broj ženskih živorođenih osoba 19.839. Brojevi su dobiveni prema formulama:

$M_{m(2012)} = 1,06(1,06 + 1,00) \cdot 40.867,76 = 21.029,0$

$M_{m(2012)} = 1,06/(1,06 + 1,00) \cdot 40.867,76 = 19.838,7$

Na sličan način radi se procjena broja živorođenih osoba te broja osoba pojedine dobi za buduće godine. Time se dobivaju projekcije dobne strukture stanovništva.

5. BAZIČNA PROJEKCIJA I OSJETLJIVOST NA PROMJENE

Do sada smo opisali način izrade projekcije kretanja broja stanovnika s procjenom pripadne dobne strukture stanovništva korištenjem nepromijenjenih vjerojatnosti doživljenja u budućnosti, fiksnog fertiliteta i bez migracija.

U ovom dijelu komentiramo nekoliko rezultata takve projekcije za godine 2017., 2027. i 2037., polazeći od podataka iz popisa stanovništva izvršenog 2011. godine, kao bazične populacijske strukture. Dobivene projekcije mogu se usporediti s projekcijama Državnog zavoda za statistiku [3]. Također, korištenjem metode opisane u ovom radu čitatelj dobiva mogućnost promjena pretpostavki i provjere posljedičnih promjena ako smatra da neke od pretpostavki nisu realne.

6. BUDUĆI I MOGUĆI SCENARIJI

Scenarij 1. (Bazična projekcija bez migracije) Ako krenemo od populacije iz 2011., očekivani broj stanovnika Republike Hrvatske u 2017. godini je 4,22 milijuna i smanjuje se kroz sljedeće razdoblje. U **2027. godini populacija će, uz navedene pretpostavke, imati 4,05 milijuna stanovnika, a u 2037. godini 3,82 milijuna.** U **sljedećih 20 godina očekuje se smanjenje populacije za približno 400.000 osoba.** Tablica 5 prikazuje procjene ukupne veličine populacije, strukturu populacije s obzirom na spol te smanjenje ukupne populacije u odnosu na procjenu za 2017. godinu.

Godina	Ukupan broj stanovnika	Broj muškaraca	Broj žena	Smanjenje u odnosu na 2017. godinu
2017.	4.222.681	2.034.409	2.188.272	-
2027.	4.053.848	1.934.274	2.119.574	168.833
2037.	3.815.858	1.798.923	2.016.935	406.824

Tablica 5. Bazična projekcija broja stanovnika uz nepromijenjene stope fertiliteta, mortaliteta i bez migracije (izračun autora)

Više sličnih zaključaka čitatelj može izvesti iz Tablice 6. Također, moguće je provesti i izračun temeljnih demografskih pokazatelja za populaciju prezentiranih na početku članka. Projekcija nam može dati uvid u očekivanu starost stanovništva, udio mlade populacije u društvu, udio starog stanovništva i slično. U ovom članku dodatne zaključke ne izvodimo jer je njegov cilj osposobljavanje čitatelja da sam provede svoje izračune.

Scenarij 2. (Jednokratna migracija) Krenemo li opet od populacije u 2011. godini, očekivani broj stanovnika Republike Hrvatske u 2017. godine je 4,22 milijuna. Prethodna projekcija pretpostavlja da nema migracije i pretpostavlja da nema promjena u stopama mortaliteta i fertiliteta u sljedećem razdoblju. Pretpostavimo sada da se dogodila jednokratna emigracija od 1.000 osoba dobi između 25 i 29 godina u 2017. godini, i to na način da se iselilo 500 žena i 500 muškaraca. Ostalih godina nije bilo migracije. Motivacija za simulaciju je ocjena dugoročnog utjecaja emigracije od 1.000 osoba mlade dobi.

	2017.			2027.			2037.		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Ukupno	4.222.681	2.034.409	2.188.272	4.053.848	1.934.274	2.119.574	3.815.858	1.798.923	2.016.935
0	38.745	19.937	18.808	34.367	17.684	16.683	30.906	15.903	15.003
1-4	161.485	83.021	78.464	143.852	73.976	69.876	128.621	66.144	62.477
5-9	206.786	106.228	100.558	190.040	97.720	92.320	169.925	87.392	82.533
10-14	214.552	110.056	104.496	199.107	102.290	96.817	179.674	92.353	87.321
15-19	227.677	116.554	111.123	207.647	106.475	101.172	189.328	97.173	92.155
20-64	2.551.377	1.263.977	1.287.400	2.365.918	1.165.725	1.200.193	2.170.405	1.067.737	1.102.668
65+	822.059	334.636	487.423	912.917	370.404	542.513	946.999	372.221	574.778

Tablica 6. Projekcija broja stanovnika Republike Hrvatske bazični scenarij: bez migracije i promjene mortalitet i fertiliteta (izračun: autor)

Pretpostavljeno iseljavanje smanjuje veličinu populacije kroz sljedeće razdoblje. U 2027. godini populacija se smanjila na 4.052.477, što znači da je osim osnovnog iseljavanja nastalo dodatno smanjenje broja stanovnika za 371 osobu, a u 2037. za dodatnih 510 osoba. **Ukratko, svaka iseljena osoba mlade dobi u prosjeku znači smanjenje populacije za približno 1,5 osobu u roku od 20 godina.** Dakako takva emigracija povlači i promjenu u dobnoj strukturi stanovništva.

Godina	Ukupan broj stanovnika	Broj muškaraca	Broj žena	Smanjenje u odnosu na 2017. godinu
2017.	4.221.681	2.033.909	2.187.772	
2027.	4.052.477	1.933.586	2.118.891	169.204
2037.	3.814.347	1.798.168	2.016.179	407.334

Tablica 7. Procjena broja stanovnika u skladu s bazičnom projekcijom uz dodatnu jednokratnu emigraciju od 1.000 osoba nastalu 2017. godine (izračun: autor)

Smanjenje u odnosu na bazičnu projekciju			
Godina	Ukupan broj stanovnika	Broj muškaraca	Broj žena
2017.	1.000	500	500
2027.	1.371	688	683
2037.	1.511	755	756

Tablica 8. Smanjenje broja stanovnika zbog jednokratne migracije u odnosu na bazičnu projekciju (izračun: autor)

Scenarij 3. (Povećanje fertiliteta) Krenimo od iste populacije iz 2011. godine te pretpostavimo da nema migracije ni promjene u stopama mortaliteta. Želimo ocijeniti utjecaj rasta specifičnih stopa fertiliteta po stopi od 3 % godišnje u sljedećih pet godina (od 2017. godine do 2021.) i nakon toga zadržavanja fertiliteta na novonastalog razini. Motivacija za simulaciju je ocjena snage demografskih politika na oporavak demografske strukture. Navedenom promjenom specifičnih stopa fertiliteta totalna stopa fertiliteta naraste s početnih 1,47 na 1,7, čime bi blago premašili prosjek EU zemalja od 1,6 i došli približno do razine prosječne stope fertiliteta OECD zemalja od 1,7.[6] Podizanje fertiliteta u spomenutom razmjeru

na sljedećim godinama povlači rast populacije od približno 45.000 u razdoblju od 10 godina i 100.000 u razdoblju od 20 godina. Detaljan prikaz je u tablicama 9 i 10.

Godina	Ukupan broj stanovnika	Broj muškaraca	Broj žena	Povećanje u odnosu na 2017. godinu
2017.	4.222.681	2.034.409	2.188.272	
2027.	4.099.118	1.957.562	2.141.557	123.563
2037	3.914.412	1.849.606	2.064.805	308.269

Tablica 9. Projekcija uz povećanje stope fertiliteta po stopi od 3 % u sljedećih pet godina, bez migracija i uz fiksne stope fertiliteta (izračun autora)

Treba napomenuti da je prema novijim podacima naznaka da je totalna stopa fertiliteta dodatno pala na 1,40. Povećanje rodnošći može imati pozitivan utjecaj. Smanjenje koje se događalo u posljednjim desetljećima imalo je negativan utjecaj na strukturu i veličinu populacije.

Povećanje u odnosu na bazičnu projekciju			
Godina	Ukupan broj stanovnika	Broj muškaraca	Broj žena
2017.	0	0	0
2027.	45.270	23.288	21.983
2037.	98.554	50.684	47.871

Tablica 10. Povećanje broja stanovnika zbog povećanja stopa fertiliteta u odnosu na bazičnu projekciju (izračun autora)

7. ZAKLJUČAK

U članku smo prikazali neke od kvantitativnih pokazatelja strukture populacije, opisali smo ukratko strukturu stanovništva Republike Hrvatske te prikazali način izrade projekcija kretanja broja stanovnika i procjene dobne strukture. Rezultati projekcija ukazuju na nepovoljne demografske trendove. Ovaj članak imao je cilj prikaz izrade modela demografskih promjena kako bi se mogle izraditi možebitne buduće projekcije s drugim pretpostavkama i drugim odabranim kvantitativnim pokazateljima strukture stanovništva.

VREMEPLOV

Govor Martina Luthera Kinga - "Sanjam ..." 28. kolovoza 1963.

Proglasom o emancipaciji iz 1863. Abraham Lincoln dao je slobodu američkim robovima, ali ne i jednakost. Na nju je američko crno stanovništvo čekalo 100 godina. Zakonom o građanskim pravima iz 1964. ukinuti su svi oblici segregacije i diskriminacije uspostavljeni **tzv. Jim Crow zakonodavstvom**, skupinom različitih zakona kojima su države američkog Juga primjenjivale doktrinu „odvojeni, ali jednaki“. Naziv Jim Crow nosi ime lika zabavljača iz mjuzikla koji je imitirao crnca u plesu. Ustavnost segregacije potvrdio je Vrhovni sud SAD-a u slučaju Plessey v. Ferguson iz 1896., u kojem je Homer Plessey kažnjen zbog kršenja Zakona o odvojenom prijevozu, tj. zbog vožnje u vlaku u odjelu za bijelce.

Zakoni zasnovani na ovoj doktrini do 1914. stvorili su dva društva – crno i bijelo. Stroga pravila o međusobnim društvenim odnosima bila su jasna: crnac koji bi prekršio neko od njih, npr. napio se vode iz slavine za bijelce ili kojim slučajem bijelkinji pružio ruku, riskirao je gubitak posla, doma, batinanje, a nerijetko i linčovanje. Kao jedna od metoda društvene kontrole odnosno bijele dominacije u tom razdoblju, broj linčovanja između 1889. i 1899. bio je 187,5 godišnje.

Segregacija, kao način života američkog Juga, bila je netaknuta do sredine 50-ih godina prošlog stoljeća, nakon što su škole počele slijediti odluku Vrhovnog suda iz slučaja Brown v. Board of Education iz 1954., kojom

je napuštena navedena doktrina. Pokreti za građanska prava, nastali tih godina, pokrenuli su niz akcija nenasilnih prosvjeda i građanskog neposlušnosti kako bi se otvorio dijalog o dokidanju segregacije. Među njima bio je i **Marš na Washington za posao i slobodu, 28. kolovoza 1963.**, na kojem je Martin Luther King, jedan od organizatora Marša, ispred oko 250 tisuća ljudi održao slavni govor „*Sanjam...*“, koji je bio nepripremljen i trajao je 17 minuta.

„...Kažem vam danas, prijatelji moji, da usprkos teškoćama današnjice i sutrašnjice, ja još uvijek sanjam. Sanjam san koji je duboko ukorijenjen u američkom snu.

Sanjam da će se jednog dana ova nacija uzdignuti i živjeti pravo značenje svojega vjerovanja: „Ove istine smatramo očitim same po sebi: da su svi ljudi stvoreni jednaki.“

Sanjam da će jednog dana na crvenim brdima Georgie sinovi bivših robova i bivših vlasnika robova moći sjediti



Martin Luther King

zajedno za stolom bratstva.

Sanjam da će se jednog dana čak i država Mississippi, država koja se guši u vrućini nepravde i ugnjetavanja, pretvoriti u oazu slobode i pravde.

Sanjam da će mojih četvoro djece jednog dana živjeti u društvu u kojem ih se neće ocjenjivati prema boji njihove kože nego prema njihovom karakteru.

Danas sanjam... ”